

Vitenskapskomiteen for mat og miljø
Postboks 222 Skøyen
0213 OSLO

Trondheim, 28.06.2023

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/6352

Saksbehandler:
Per Johan Salberg

Påvirkning fra hold av honningbier (*Apis mellifera*) på ville pollinatorer

Miljødirektoratet viser til samhandlingsavtalen inngått mellom Miljødirektoratet og Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) 31.01.2019, samt belastningsfullmakt for oppdrag til VKM på risikovurdering i 2023 og ber med dette VKM om å gjennomføre en kunnskapsoppsummering om mulig/kjent påvirkning og vurdering av risiko for ville pollinatorer i Norge som følge av hold av honningbier. Vi ber også om en vurdering av om det finnes risikoreduserende tiltak for uheldige påvirkninger fra hold av honningbier på ville pollinatorer i Norge.

Bakgrunn for saken

I Nasjonal pollinatorstrategi pekes det på at birøkt kan være en risiko for ville pollinatorer. I tiltaksplanen for ville pollinerende insekter er derfor følgende tiltak med: *Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) gis oppdrag om kunnskapsstatus og vurdering av risiko for negativ påvirkning på arter av villbier og andre pollinatorer som følge av ulike påvirkninger fra honningproduksjon med tambier.*

Kunnskapen om pollinatorer har økt betraktelig de siste årene, og samtidig har interessen for birøkt blitt større. Det er også internasjonalt blitt gjort undersøkelser omkring forholdet mellom honningbier og ville bier (se for eksempel Valido m.fl. 2019, Nanetti m.fl. 2021 og Wojcik 2018). Identifisert risiko knyttet til hold av honningbier går i hovedsak på økt konkurranse om ressurser, og overføring av sjukdommer og parasitter.

Forvaltningen har behov for en så god dokumentasjon som mulig på hvor alvorlig risikoen knyttet til honningbier er i Norge, og mer kunnskap, som grunnlag for vurderinger om det bør og kan tas spesielle geografiske eller lokale hensyn ved birøkt. Denne kunnskapen vil være viktig i ulike aktørers vurdering av hvor og hvor mange bikuber som kan settes ut opp mot hensynet til arealer viktige for pollinerende insekter.

Oppdrag/mandat

Honningbie (*Apis mellifera*)

Honningbien har vært naturlig forekommende i Europa nord til Sør-Sverige og sør til Sør-Afrika, men ifølge Artsdatabanken er det usikkert om det har vært naturlige forekomster i Norge før vi begynte å domestisere arten på 1700-tallet. Alle honningbier i Norge kommer nå fra domestiserte bestander (Artsdatabanken 2023). Honningbien er en av flere bier som er eusosiale og danner svermer som består av arbeidere, dronninger og droner. En bikube inneholder 50 – 60 000 individer. I Norge produseres det ca. 1 300 tonn honning og det er registrert ca. 1 000 birøktere. I tillegg til inntekter fra salg av honning har enkelte birøktere inntekter fra bienes pollinering i hagebruket.

Gitt omfanget av birøkt i Norge så kan hold av honningbier representere en risiko for stedegent biologisk mangfold. Dette kan skje gjennom økt konkurranse, fortrenging, overføring av smitte og parasitter til andre bier og ville insekter. I Norge er det registrert 207 arter av ville bier i tillegg til honningbien. I tillegg representerer ville pollinerende insekter en gruppe på flere tusen arter som alle bruker blomsterressursene i ulik grad som matkilde.

Miljødirektoratet ber VKM gjøre følgende:

- 1) Foreta en kort kunnskapsoppsummering av tilgjengelig litteratur om hold av honningbiers påvirkning på ville pollinerende insekter
- 2) Gi en vurdering av om hold av honningbier i Norge har, eller kan få, negativ påvirkning på bestandsutviklingen til ville pollinatorer. Herunder
 - betydning av antall bikuber og avstand til ressurser for ville pollinatorer
 - betydningen av utplassering av bikuber ift. hvor sårbare populasjoner av ville pollinatorer er (for eksempel i nærheten av trua arter)
- 3) Identifisere og vurdere mulige risikoreducerende tiltak for å:
 - bidra til å forhindre/reducere risikoen på ville pollinatorer ved hold av honningbier

Data, rapporter, regelverk mm.

[Nasjonal pollinatorstrategi \(regjeringen.no\)](#)

[Tiltaksplan for ville pollinerende insekter 2021–2028 \(regjeringen.no\)](#)

En rekke lover og regler regulerer hold av honningbier. En oversikt finnes her:

[Bier | Mattilsynet](#)

Betingelser

Vurderingene og grunnlagene for disse skal så langt som mulig foreligge i tabellform og gjøres tilgjengelig sammen med rapporten i digital form.

Rapporten skal skrives på engelsk med et norsk sammendrag.

Miljødirektoratet deler all relevant mottatt data/informasjon med VKM.

Publisering av rapporten gjøres i dialog med Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til samhandlingsavtalen mellom Miljødirektoratet og VKM.

Tidsramme

Frist for levering av rapporten er 15.februar 2024

Referanser oppgitt i teksten over:

Artsdatabanken 2023. Honningbie (artsdatabanken.no)

Nanetti, A.; Bortolotti, L.; Cilia, G. Pathogens Spillover from Honey Bees to Other Arthropods.

Pathogens 2021, 10, 1044. <https://doi.org/10.3390/pathogens10081044>

Valido, A., Rodríguez-Rodríguez, M.C. & Jordano, P. Honeybees disrupt the structure and functionality of plant-pollinator networks. *Sci Rep* **9**, 4711 (2019).

<https://doi.org/10.1038/s41598-019-41271-5>

Wojcik, V. 2018. Floral Resource Competition Between Honey Bees and Wild Bees: Is There Clear Evidence and Can We Guide Management and Conservation? | *Environmental Entomology* | Oxford Academic (oup.com)

Kontaktpersoner i Miljødirektoratet

Per Johan Salberg/Dordi Kjersti Mogstad

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Aina Holst
seksjonsleder

Per Johan Salberg
seniorrådgiver